

میمنت میرصادقی (ذوالقدر)

رمان‌های معاصر فارسی

پیرنگ، شرح و تفسیر

کتاب چهارم

(نویسندگان نسل سوم)

استعلامات رایگان

ذوالقدر، میمنت (میرصادقی)، ۱۳۱۶ -

رمان‌های معاصر فارسی کتاب چهارم: پیرنگ شرح و تفسیر /
میمنت میرصادقی (ذوالقدر). -- تهران: نیلوفر، ۱۳۷۹-۱۳۸۵.

ج ۴ (ج ۴) ISBN 964-448-302-2

فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیبا.
کتابنامه.

مندرجات: ج. ۱ و ۲. نویسندگان نسل اول و دوم. -- ج. ۳.
نویسندگان نسل دوم. -- ج. ۴. نویسندگان نسل سوم.

۱. داستانهای فارسی -- قرن ۱۴ -- تاریخ و نقد. الف. عنوان.

PIR۳۸۶۹ / ذ ۹ ر ۸ ۸۳ / ۶۲۰۹

۷۹۳۹۸۰م

کتابخانه ملی ایران

انتشارات نیاورم خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه، تلفن: ۶۶۴۶۱۱۱۷

میمنت میرصادقی (ذوالقدر)

رمان‌های معاصر فارسی (کتاب چهارم)

چاپ اول: زمستان ۱۳۸۵

حروفچینی: شبستری

چاپ طیف‌نگار

شمارگان: ۱۶۵۰ نسخه

حق چاپ محفوظ است.

۱۳		اهل غرق (منیرو روانی پور)
۳۳		سمفونی مردگان (عباس معروفی)
۴۹		بالا تر از عشق (پری منصوری) (کیانوش)
۵۹		دل فولاد (منیرو روانی پور)
۷۱		نسترن‌ها بر شانه دیوار (بیمانه روشن‌زاده)
۸۵		شریک جرم (جعفر مدرس صادقی)
۹۷		تنهایی (راشین مختاری)
۱۱۱		دل دلدادگی (شهریار مندی پور)
۱۲۷		نیمه‌ی غایب (حسین سناپور)
۱۴۱		اسفار کاتبان (ابوتراب خسروی)
۱۵۵		چراغ‌ها را من خاموش می‌کنم (زویا پیرزاد)
۱۶۷		دکتر نون زنش را بیشتر از مصدق دوست دارد (شهرام رحیمیان)
۱۷۹		همنوایی شبانه‌ی ارکستر چوبیها (رضا قاسمی)
۱۸۹		پرندۀ من (فریبا وفی)
۱۹۹		چه کسی باور می‌کند، رستم (روح‌انگیز شریفیان)
۲۱۳		کافه نادری (رضا قیصریه)
۲۲۵		ویران می‌آیی (حسین سناپور)
۲۳۷		رؤیای تبت (فریبا وفی)
۲۴۸		فرهنگ اصطلاحات
۲۵۵		فهرست راهنما

مقدمه

بعد از گذشتن نزدیک به صد سال از شروع داستان‌نویسی جدید ایران و پدید آمدن سه نسل نویسنده، اکنون رمان‌هایی که به زبان فارسی نوشته شده، مجموعه‌ای است غنی و قابل توجه که می‌تواند از جهات بسیار مورد بررسی و تحقیق قرار گیرد. بدیهی است که هر نوع بررسی و تحقیق در این زمینه، از هر جنبه‌ای که باشد و با هر هدفی که انجام گیرد، در نخستین مرحله، نیاز به اطلاع و اشراف پژوهنده به تک‌تک یا بخشی از اجزای این مجموعه دارد و این کار، جز از راه مراجعه به کتاب‌های راهنمایی که اطلاعات گوناگون در مورد این رمان‌ها را در خود جمع آورده باشند، امکان‌پذیر نیست. چنین کتاب‌هایی پژوهندگان را از جست‌وجو و مراجعه مکرر به کتابخانه‌ها بی‌نیاز می‌کند و به آن‌ها امکان می‌دهد با شناخت و آگاهی و سرعت بیشتری مصالح کار خود را فراهم آورند و کار تحقیق را شروع کنند.

این کتاب با هدف کمک کردن به چنین پژوهندگانی تألیف شده است، با این امید که بخشی از اطلاعات مورد نیاز آنان را فراهم آورد. این اطلاعات، بیشتر ویژگی‌های فنی و خصوصیت‌های محتوایی و ساختاری

رمان‌ها را شامل می‌شود؛ زمان و مکان و وقوع حوادث، نام شخصیت‌های مهم و همچنین نوع رمان و نیز زاویه دیدی که نویسنده به کار گرفته، از جمله اطلاعاتی است که به صورت فشرده در اختیار مراجعه‌کننده قرار می‌گیرد. گذشته از آن، در چند صفحه، پیرنگ یعنی شبکه استدلالی حوادث و به عبارت دیگر فشرده وقایع داستان نیز فراهم آمده است تا پژوهنده به موضوع و تا حدودی به خطوط کلی و اساسی آن دست یابد. شرح کوتاهی زیر عنوان «شرح و تفسیر» در مورد هر رمان نوشته شده تا شناختی کلی از کم و کیف آن‌ها به دست دهد. این شرح با آنکه طبیعتاً و به ناچار حاصل نظر و برداشت شخصی است، به هیچوجه جنبه نقد و ارزیابی ندارد، زیرا هدف اصلی از تألیف این کتاب، دادن اطلاعات درباره رمان‌هاست نه نقد و بررسی آن‌ها. چند صفحه‌ای هم از هر رمان انتخاب شده تا هم نمونه‌ای از ویژگی‌های نثر و شیوه نگارش نویسنده در دسترس پژوهنده باشد و هم بعضی از جنبه‌های فنی رمان، از جمله زاویه دیدی که در آن به کار رفته نشان داده شود.

بدین ترتیب هر پژوهشگری با مراجعه به این کتاب، پیش از شروع کار به اطلاعاتی ضروری و اساسی و برداشتی کلی در مورد موضوع کار خود دست می‌یابد و برحسب هدف و زمینه کار، از این اطلاعات بهره می‌گیرد. چه بسا این اطلاعات او را از مطالعه بعضی رمان‌ها بی‌نیاز کند یا به عکس به مطالعه رمان یا رمان‌هایی رهنمون شود.

ترتیب تنظیم اطلاعات به گونه‌ای است که مراجعه‌کننده، نخست، خیلی سریع اطلاعات لازم را چه از نظر خصوصیات کتابشناسی و چه از نظر جنبه‌های فنی در مورد هر رمان به دست می‌آورد، سپس در صورت

نیاز، با خواندن «شرح و تفسیر» به شناخت بیشتری از رمان دست می‌یابد و اگر ضروری دید با خواندن پیرنگ و فشرده رمان، از مضمون و موضوع آن نیز مطلع می‌شود و با مطالعه چند صفحه از اصل رمان، به خصوصیات اثر و شیوه نگارش و تکنیک نویسنده پی می‌برد.^۱

تنظیم مدخل‌های کتاب برحسب تاریخ انتشار اولین چاپ رمان‌ها صورت گرفته است. این شیوه تنظیم، خود به خود سیر تحول رمان‌نویسی فارسی معاصر را هم از نظر انواع رمان‌ها و هم از نظر موضوع‌های مطرح شده در آن‌ها فراهم آورده و در اختیار پژوهنده گذاشته است و در مرحله نهایی می‌تواند همچون منبعی برای تهیه آماری از جهات گوناگون به کار گرفته شود.

در انتخاب نمونه‌ها سعی شده است از هر رمان، صفحاتی برگزیده شود که علاوه بر آنکه نمایانگر شیوه نگارش نویسنده است، تا حدودی خواننده را با محتوا و فضا و رنگ داستان آشنا کند و نیز بیانگر لحظه‌هایی برجسته و خاص از ماجراها و وضعیت و موقعیت‌های داستان باشد. این نمونه‌ها می‌تواند برای خواننده عادی نیز جالب توجه و مفید واقع شود و رغبت او را به خواندن اصل رمان برانگیزد.

در مورد تعیین نوع رمان‌ها لازم است گفته شود که بسیاری از رمان‌ها را می‌توان از نظرگاه‌های گوناگون تقسیم‌بندی کرد. برای نمونه می‌توان خیلی از رمان‌ها را به لحاظ خصوصیات و اصول مکتب‌های گوناگون ادبی رده‌بندی کرد، مثلاً آن‌ها را واقع‌گرا یا ناتورالیستی یا وابسته به مکتب رمانتیسیم یا سوررئالیسم دانست یا رمانی را از جهت بیان حقیقی یا مجازی

۱. در نقل نمونه‌ها، نقطه‌گذاری و رسم الخط متن‌های اصلی عیناً حفظ شده است.

که نویسنده به کار برده، مورد توجه قرار داد و مثلاً آن را واقع‌گرا یا نمادین نامید. در اینجا سعی شده است، برجسته‌ترین خصوصیت هر رمان برای تعیین نوع آن در نظر گرفته شود و اگر رمان در رده‌های دیگری نیز قرار می‌گیرد، به آن اشاره شود.

ذکر این نکته لازم است که در این کتاب، رمان‌هایی معرفی شده‌اند که در آن‌ها جنبه‌های فنی رمان‌نویسی برحسب معیارهای شناخته شده در ادبیات داستانی کم و بیش رعایت شده باشد، (هرچند به لحاظ حجم، رمان کوتاه به حساب آید). از این جهت رمان‌گونه‌هایی که در اوایل نهضت مشروطه نوشته شده و بیشتر صورت گزارش و مقاله دارد، قصه‌واره‌هایی از نوع آثار محمدعلی جمالزاده و رمان‌های بازاری یا پاورقی عامه‌پسند که در طول این صد سال به فراوانی به بازار عرضه شده‌اند، در حوزه بررسی این کتاب قرار نمی‌گیرند.

بر اساس طرحی کلی این کتاب شامل دو مجلد خواهد بود:

مجلد اول اختصاص دارد به رمان‌های دو نسل از نویسندگان: نسل اول، یعنی اولین گروه از نویسندگانی که به رمان‌نویسی به شیوه‌های غربی روی آورده‌اند: صادق هدایت (۱۲۸۰-۱۳۳۰)، بزرگ علوی (۱۲۸۳-۱۳۷۵)، محمود اعتمادزاده «به‌آذین» (۱۲۹۳-)، صادق چوبک (۱۲۹۵-۱۳۷۶)، جلال آل‌احمد (۱۳۰۲-۱۳۴۸)، سیمین دانشور (۱۳۰۰-) و ابراهیم گلستان (۱۳۰۱-). به لحاظ تاریخی، دوران جوانی بیشتر افراد این گروه همزمان با سلطنت رضاشاه یعنی سال‌های ۱۳۰۰ تا ۱۳۲۰ بود و اغلب آن‌ها فعالیت ادبی‌شان را در سال‌های دهه بیست شروع کرده‌اند. نسل دوم آن دسته از نویسندگانی هستند که از جهت پیروی از دسته اول در انتخاب

شیوه‌های داستان‌نویسی اروپایی و نیز بهره‌گیری از تجربه‌های آن‌ها، فرزندان این گروه کوچک محسوب می‌شوند. دوران فعالیت این گروه اغلب از دهه‌سی به بعد است. این هر دو نسل تا پیش از انقلاب ۲۲ بهمن ۱۳۵۷ آثاری منتشر کرده‌اند و به عنوان نویسنده شناخته و تثبیت شده‌اند و البته بسیاری از آن‌ها فعالیت خود را تا سال‌های بعد از انقلاب نیز ادامه داده‌اند و انتشار چاپ اول بسیاری از رمان‌هایشان در سال‌های بعد از انقلاب ۱۳۵۷ انجام گرفته است.

مجلد دوم این کتاب، معرفی رمان‌های نویسندگانی را در بر دارد که بعد از انقلاب ۱۳۵۷ فعالیت ادبی را شروع کرده‌اند و با آثار قابل توجه خود در شمار نویسندگان تثبیت شده بعد از انقلاب درآمده‌اند و می‌توان آن‌ها را نسل سوم نویسندگان معاصر ایران نامید.

تاکنون در مجموع ۶۲ رمان برجسته از آثار ۲۳ نویسنده شاخص نسل اول و دوم در سه کتاب (که در مجموع مجلد اول را تشکیل می‌دهد) بدین ترتیب معرفی شده‌اند:

کتاب اول (۱۳۷۹) شامل معرفی بیست و دو رمان از نویسندگان نسل اول و دوم.

کتاب دوم (۱۳۸۲) شامل معرفی بیست و دو رمان از نویسندگان نسل اول و دوم.

کتاب سوم (۱۳۸۳) شامل معرفی هجده رمان از نویسندگان نسل دوم. کتاب حاضر اولین بخش مجلد دوم محسوب می‌شود و معرفی هجده رمان از ۱۵ نویسنده نسل سوم را در بر دارد. کلیه این آثار در سال‌های بعد از انقلاب ۱۳۵۷ منتشر شده‌اند و نویسندگان آن‌ها، جوان‌ترین نویسندگان

معاصرند، هرچند تنی چند از آن‌ها، از آن جهت که فعالیت ادبی خود را دیر شروع کرده‌اند، چند سالی از دیگر افراد این نسل مسن‌ترند.

باید اضافه کنم که هرچند حجم رمان‌های منتشرشده در سال‌های فاصله انقلاب پنجاه و هفت تا امروز، به نسبت دوره قبل بسیار زیاد است، شمار آثار ارزشمند در میان آن‌ها بسیار کم است و از میان این حجم عظیم، انتخاب رمان‌هایی که هم خواندنی و قابل تحمل باشند و هم قابل بررسی و تأمل، کاری بسیار وقت‌گیر و کسل‌کننده و دشوار است، با این‌همه امیدوارم بتوانم بررسی و معرفی رمان‌های این دوره را نیز به سرانجامی برسانم.

از آنجا که در شرح و تفسیر رمان‌ها، اصطلاحات متداول در داستان‌نویسی به کار رفته است، برای آگاهی مراجعه‌کننده، کلیه این اصطلاحات در بخش آخر کتاب، به ترتیب الفبایی تنظیم شده و توضیح لازم در مورد آن‌ها داده شده است. در متن کتاب این اصطلاحات با علامت * مشخص شده‌اند.

فهرست راهنمای آخر کتاب، عنوان کلیه رمان‌هایی را که در هر چهار کتاب، معرفی شده‌اند و نام نویسندگان آن‌ها را نشان می‌دهد.

میمنت میرصادقی (ذوالقدر)